

Η Ισπανία ήταν η τελευταία και μεγαλύτερη μάχη του ευρωπαϊκού προλεταριάτου κατά του φασισμού μετά τη γερμανική και την ιταλική. Σχεδόν μια δεκαετία από το 1931 ως το 1939 μέσα από συγκρούσεις νίκες και ήττες οι εργάτες στην Ισπανία αγγίζουν την εξουσία τον Ιούλη του 36 για να τσακιστούν από τους φασίστες το 39, λίγο πριν από την έναρξη του Β' παγκοσμίου πολέμου. Η ισπανική επανάσταση συμπτυκνώνει όλα εκείνα τα πολιτικά συμπεράσματα όχι μόνο εκείνης της περιόδου αλλά και της σημερινής, δίνοντας ένα πολύ καλό μάθημα για τα λάθη που μπορούν να αποφευχθούν σε μελλοντικές επαναστάσεις. Παραμένει τόσο επίκαιρη παρότι έχουν περάσει ακριβώς 70 χρόνια, αν σκεφτεί κανείς ακόμη και σήμερα τον ρόλο της σοσιαλδημοκρατίας, των σταλινικών και όλων εκείνων που έχουν αυταπάτες για τα λαϊκά μέτωπα αλλά και για το αυθόρμητο κίνημα όχι μόνο σε επαναστατικές περιόδους αλλά και σε καθημερινές μάχες.

1931 Αστική Δημοκρατία Αφεταιρία Ισπανικής Επανάστασης

Είναι η χρονιά της εγκαθίδρυσης της αστικής δημοκρατίας στην Ισπανία μετά τις δημοτικές εκλογές του Απριλίου, που δίνουν συντριπτική νίκη στους δημοκρατικούς και οδηγούν σε παραίτηση τον βασιλιά Αλφόνσο. Ο ισπανικός λαός πανηγυρίζει στους δρόμους γεμάτος προσδοκίες για τα ταξικά του συμφέροντα αλλά και αυταπάτες για την αστική δημοκρατία. Στις βουλευτικές εκλογές που ακολουθούν πρόεδρος εκλέγεται ο Θαμόρα και πρωθυπουργός ο Αθάνια. Τα προβλήματα όμως που αντιμετωπίζει η νέα κυβέρνηση εμφανίζονται αμέσως. Οι άνεργοι είναι 1 εκατομμύριο. Η γεωργική παραγωγή, η οποία βασιζόταν σε πρωτόγονες μεθόδους, αποτελούσε το 50% του ΑΕΠ, τα 2/3 των εξαγωγών ενώ το 70% του λαού ζούσε από την γη. Τα 2/3 της γης ήταν στα χέρια μεγάλων και μικρότερων γαιοκτημόνων και μόνο το 1/3 στα χέρια χωρικών. Αλλά ακόμη και αυτό το τελευταίο 1/3 ήταν κυρίως άγονη γη με πρωτόγονες μεθόδους καλλιέργειας. Εκτός όμως από την καθυστερημένη οικονομική κατάσταση της χώρας υπήρχε και το εθνικό ζήτημα. Η Ισπανία δεν ήταν μια χώρα με ομογενοποιημένο πληθυσμό κάτι το οποίο πάντα δυσκόλευε τα καπιταλιστικά κράτη. Οι καταλανοί και οι βάσκοι αποτελούν ξεχωριστές εθνότητες. Η αναδιοργάνωση του κράτους και οι μεταρρυθμίσεις προσκρούουν στα συμφέροντα του στρατού και της εκκλησίας που ήταν στενά δεμένα με το μοναρχικό καθεστώς και ο Αθάνια βέβαια άφησε απείραχτο το μεγάλο κεφάλαιο και την δύναμη της καθολικής εκκλησίας. Το Μαρόκο δε, το άφησε στα χέρια των μισθοφόρων μαροκινών και των λεγεωνάριων. Οι δειλές μεταρρυθμίσεις δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τον λαό που ζει μέσα στη φτώχεια και την ανεργία. Οι εργάτες οργανώθηκαν σε σωματεία αλλά οι αυξήσεις που δόθηκαν στα μεροκάματα ήταν πενιχρές. Η ισπανική γεωργία για να μπορούσε να είναι ανταγωνιστική σε σχέση με την αμερικάνικη και την αυστραλιανή, άρα και κερδοφόρα για τους τσιφλικιάδες δεν θα μπορούσε να κάνει

παραχωρήσεις στα μεροκάματα. Η δημιουργία ισχυρών συνδικάτων δεν μπορούσε να συμβαδίσει με τον καπιταλισμό στην Ισπανία. Το ισχυρό απεργιακό κλίμα του καλοκαιριού που ακολούθησε χτυπιέται από το πυροβολικό της κυβέρνησης.

1933-1936 Η μαύρη διατία

Η κυβέρνηση προσανατολίζεται σε όλο και πιο δεξιές λύσεις με σκοπό να τσακίσει τις αντιδράσεις σε όλη την χώρα. Το 1932 στην Καταλονία οργανώνονται εξεγέρσεις και το 1933 μια αναρχοσυνδικαλιστική εξέγερση καταπνίγεται. Στις βουλευτικές εκλογές που ακολουθούν η δεξιά κερδίζει με πρωθυπουργό τον Λερού, ο οποίος αρχίζει και παίρνει πίσω όλες τις μικρές μεταρρυθμίσεις της προηγούμενης κυβέρνησης. Από αυτή την περίοδο, τη γνωστή και ως «μαύρη διατία» αρχίζει ανοιχτά η τρομοκρατία της δεξιάς σε όλα τα μέτωπα στην Ισπανία. Δίνεται μια «ανάσα» στους γαιοκτήμονες όπου τα μεροκάματα έπεσαν στις 2 πεσέτες (από 6), αφού τα προϊόντα τους πια γίνονται πιο ανταγωνιστικά και τα κέρδη τους αυξάνονται. Η άγρια καταστολή και η φτώχεια

γεμίζουν ταξικό μίσος τον λαό. Ο «μύθος» της αστικής δημοκρατίας καταρρέει στα μάτια του λαού και σπάνε όλες οι αυταπάτες. Ο καπιταλισμός σε αυτή την περίοδο προκειμένου να επιβιώσει, δεν μπορεί να κάνει καμία παραχώρηση στον λαό. Η καθυστέρηση της βιομηχανίας στην Ισπανία δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να ξεπεραστεί στα πλαίσια της αστικής δημοκρατίας και να ανταγωνιστεί αναπτυσσόμενες βιομηχανίες ειδικά σε μια περίοδο ύφεσης παγκοσμίως. Ο μοναδικός τρόπος επιβίωσης της λοιπόν είναι η μείωση στο ελάχιστο του εργατικού κόστους (όπως εξάλλου και έγινε) κάτι το οποίο συνεπάγεται τη συντριβή κάθε μορφής συνδικαλισμού και εργατικών σωματείων. Ότι έγινε στην Γερμανία και την Ιταλία όπου ο φασισμός πάλεψε με την Επανάσταση και κέρδισε, γίνεται τώρα στην Ισπανία

1934 Η εξέγερση των ανθρακορύχων στις Αστούριες

Η λαϊκή δυσαρέσκεια έχει συσσωρευτεί και εκφράζεται με γενική απεργία στην Βαρκελώνη τον Απρίλη και αγροτικές απεργίες που καθοδηγούνται από αναρχικούς το καλοκαίρι του 34. Η έκρηξη της λαϊκής οργής ξεσπάει με την εξέγερση στις Αστούριες τον Οκτώβρη, μια επαρχία της Βόρειας Ισπανίας, την δεύτερη βιομηχανική περιοχή μετά την Καταλονία, με εργοστάσια, μεγάλα ανθρακωρυχεία στο Οβιέδο και ένα μεγάλο βιομηχανικό λιμάνι στην Χιχόν. Δεν είναι τυχαίο ότι η πρωτοπορία βρίσκεται σε αυτές τις δυο περιοχές της Ισπανίας και αποτελεί την εμπροσθοφυλακή της Ισπανικής Επανάστασης. Η διακήρυξη που υπογράφουν η CNT, η UGT, ο συνδικάτο εργατών των ορυχείων, κομμουνιστές και αντιεξουσιαστικές νεολαίες ξεκινάει με τη φράση: «Οι οργανώσεις που υπογράφουν το σύμφωνο αυτό θα συνεργάζονται αρμονικά μέχρι να θριαμβεύσει στην Ισπανία η κοινωνική επανάσταση και να εγκαθιδρυθεί ένα καθεστώς οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ισότητας που θα βασίζεται στις αρχές της ομοσπονδίας και του σοσιαλισμού».

Οι αστουριανοί εργάτες θεωρούσαν ότι η διακήρυξη αυτή αποτελεί συμφωνία μεταξύ οργανώσεων της εργατικής τάξης με σκοπό τον συντονισμό της δράσης τους κατά του καπιταλισμού και την τελική ανατροπή του, κάτι που συνεπάγεται με καμία συνεργασία με την σοσιαλδημοκρατία. Η ηγεσία εξάλλου του PSOE προτιμούσε να συνδιαλέγεται με τους αστούς. Στις 5 Οκτώβρη ξεκινάει γενική απεργία. Την ίδια νύχτα οι εργάτες κάνουν έφοδο σε 23 στρατώνες της εθνοφυλακής και τους καταλαμβάνουν. Οργανώνονται εργατικές πολιτοφυλακές και την επόμενη μέρα όλη η περιοχή της Αστούριες είναι στα χέρια

Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1936

των εργατών. Η μόνη εξουσία είναι οι εργατικές επιτροπές. Η αστουριανή κομμούνια είναι πραγματικότητα.

Ο Λερού όμως δεν άφησε τα πράγματα στην τύχη τους, έφερε την Λεγεώνα των ξένων από το Μαρόκο και το σώμα των μαροκινών Ρεγκουλάρες με διοικητή τον Φράνκο, φοβούμενος σωστά να χρησιμοποιήσει το τακτικό στρατό λόγω πιθανής συναδέλφωσης τους με τους εργάτες. Μετά από 12 μέρες αντίστασης, στις 19 του μήνα οι εργάτες συνθηκολογούν. Η περιφερειακή επιτροπή των συνδικάτων αναγγέλλει την παράδοση λέγοντας: «το μόνο που διαθέτουμε ενάντια στην ισχυρή πολεμική μηχανή της κυβέρνησης είναι ο ενθουσιασμός μας. Αυτό όμως είναι μόνο μια αναβολή, γιατί μπορούν ίσως να απωθήσουν το προλετάριο, αλλά όχι και να το καταικήσουν».

Θα ακολουθήσει η πιο άγρια καταστολή, συλλήψεις, μαζικές εκτελέσεις, βιασμοί, εμπρησμοί, λεηλασίες, 3.000 νεκροί και 7.000 τραυματίες, 40.000 από τους εξεγερμένους εργάτες συλλαμβάνονται και φυλακίζονται μέχρι το 36. Το έγκλημα θα συγκλονίσει όλο το ισπανικό προλετάριο και το ταξικό μίσος θα αρχίσει να φουντώνει. Η αστουριανή κομμούνια ήταν η αρχή και ο προάγγελος του τι θα ακολουθήσει στην συνέχεια. Το 34 τελειώνει με την κατάργηση της διετούς αυτονομίας της Καταλονίας.

1935 Διακήρυξη του Λαϊκού Μετώπου

Το 7ο συνέδριο της κομμουνιστικής διεθνούς διακηρύσσει την πολιτική του λαϊκού μετώπου τον Αύγουστο του 1935 με το ΚΚΙ να ενώνεται με τα παρακάτω κόμματα και οργανώσεις, ενώ πριν λίγο τους χαρακτήριζε σοσιαφασίστες. Η Δημοκρατική Αριστερά του πρώην πρωθυπουργού Αθάνια, η Καταλανική Ένωση του Μπάρριο, η Καταλανική αριστερά του Κομπάνους είχαν συμμάχησει με το Σοσιαλιστικό (PSOE) και το Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΙ) και με την Γενική Ένωση Εργατών (UGT). Το λαϊκό μέτωπο που δημιουργήθηκε θα αποτελούσε τελικά και το πιο ολέθριο λάθος της Ισπανικής Επανάστασης.

Το ζωτικό συμφέρον των προλετάριων ενάντια στον φασισμό δεν ήταν σε καμία περίπτωση το ίδιο με αυτό των αστών συμμάχων τους στο λαϊκό μέτωπο. Στην πραγματικότητα κανένα ζωτικό συμφέρον της φιλελεύθερης μπουρζουαζίας δεν απειλούνταν από τους φασίστες, εκτός από μια μειοψηφία της, δηλαδή τον αστικό τύπο και τους επαγγελματίες πολιτικούς. Τα βασικά στρώματα της εξεκαλοουθούν να υπάρχουν όπως και πριν έρθει ο φασισμός. Μπορεί να μην συμμετέχουν σε κάποια πολιτικά προνόμια -αν και αυτό δεν είναι απαραίτητο- συμμετέχουν όμως στα πλεονεκτήματα των χαμηλών μεροκάματων και της ανύπαρκτης κοινωνικής πρόνοιας ενός ολοκληρωτικού φασιστικού καθεστώτος, δηλαδή στα οικονομικά κέρδη από το απόλυτο ξεζούμιμα της εργατικής τάξης. Το κίνητρο λοιπόν των

αστικών στοιχείων του λαϊκού μετώπου να συνεχίσουν την πάλη ενάντια στον φασισμό σε καμία περίπτωση δεν είναι ισχυρό, αφού μπορεί να αφομοιωθεί μέσα σε ένα φασιστικό καθεστώς. Το ταξικό κριτήριο είναι αυτό που αποφασίζει για την πάλη ενάντια στον φασισμό. Εξάλλου η θητεία του Αθάνια ως πρωθυπουργού το 31 αποδεικνύει όλα τα παραπάνω.

Τον Ιανουάριο του 1936 ο Λερού παραιτείται μετά από οικονομικό σκάνδαλο που ξέσπασε και διαλύεται η βουλή. Στις εκλογές του Φεβρουαρίου το λαϊκό μέτωπο -στο οποίο συμμετέχουν εκτός από τους παραπάνω, οι Βάσκοι εθνικιστές, συναινούν και η CNT (αναρχοσυνδικαλιστική συνομοσπονδία) και το νεοϊδρυθέν ΠΟΥΜ (Εργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ενοποίησης)- κερδίζει τις εκλογές. Πρωθυπουργός επανεκλέγεται ο Αθάνια. Στο προεκλογικό του πρόγραμμα το λαϊκό μέτωπο επαναλαμβάνει τις «μεταρρυθμίσεις» του 1931. Οι αυταπάτες της CNT και του ΠΟΥΜ για κοινό μέτωπο ενάντια στην τυραννία θα τους στερήσουν στο μέλλον την ηγεσία της εργατικής τάξης και την νίκη της προλεταριακής επανάστασης.

Τον Απρίλη, ο συνταγματάρχης και πολέμιος του φασισμού Μανγκάντα δημιούργησε μια μπροσούρα όπου εξέθετε τη φασιστική συνωμοσία και τις πληροφορίες που είχε ο Αθάνια για αυτήν, αφού προηγουμένως είχε πληροφορήσει επανειλημμένα τον κυβερνητικό συνασπισμό για τα σχέδια των στρατηγών. Η κυβέρνηση αποκήρυξε τις φήμες αυτές και σε λόγο του ο Αθάνια υποσχέθηκε στους αντιδραστικούς πως θα σταματούσε τις απεργίες και τις καταλήψεις γης. Παρόλο που ο στρατός ήταν έτοιμος να στασιάσει τον Μάη, ο Αθάνια άφησε τους ρεφορμιστές ηγέτες να σταματήσουν τις απεργίες. Ο Αθάνια τον ίδιο μήνα γίνεται πρόεδρος της δημοκρατίας μετά την υποστήριξη των σταλινικών, της Δημοκρατικής Ένωσης, της Καταλανικής Αριστεράς και των Βάσων Εθνικιστών. Ο ρόλος όλων αυτών δεν μπορούσε παρά να δικαιολογήσει αυτή την υποστήριξη στο πρόσωπο του Αθάνια. Η Καταλανική Αριστερά του Κόμπανους χρησιμοποίησε την ένοπλη βία προκειμένου να χτυπήσει την Εθνική Συνομοσπονδία Εργαζίας (CNT), ε-

νώ ο Μπάρριο της Δημοκρατικής Ένωσης χρησιμοποιήθηκε για να καταπνίξει μεγάλη αναρχική εξέγερση το 1933. Τέλος οι Βάσκοι εθνικιστές υποστηρίζανε τον Ρόμπλες να τσακίσει την Αστουριανή Κομμούνια. Αυτοί όλοι ήταν οι σύμμαχοι των κομμουνιστών και των αναρχικών που όλο το προηγούμενο διάστημα σε καιρούς αστικής δημοκρατίας, αρνήθηκαν να πειράξουν την γη, την εκκλησία και το στρατό γιατί πολύ απλά δεν ήθελαν να πειράξουν τα θεμέλια της ατομικής ιδιοκτησίας.

Το Πραξικόπημα της 17ης Ιούλη του Φράνκο

Ο Φράνκο στις 17 Ιούλη ανακοίνωσε από το Μαρόκο την απόφαση του να ανατρέψει την κυβέρνηση και κάλεσε τον στρατό να τον ακολουθήσει. Στο πραξικόπημα του Φράνκο πράγματι θα ακολουθήσει το μεγαλύτερο μέρος του στρατού. Παρότι η κυβέρνηση πληροφόρηθηκε άμεσα για την ανταρσία, έκανε μόνο καθησυχαστικές δηλώσεις, υποτιμώντας προκλητικά το γεγονός. Και ενώ θα μπορούσε να οπλίσει τον λαό με όπλα ώστε να τσακίσει την ανταρσία αυτή του Φράνκο, δημιούργησε μια ανακοίνωση που μεταξύ άλλων έλεγε να συνεχίσει ο λαός την καθημερινή του ζωή. Ο Αθάνια έκανε προσπάθειες να συζητήσει με τους φασίστες στρατιωτικούς αλλά οι φασίστες δεν είχαν κανένα λόγο να δεχτούν. Παρότι η CNT και η UGT κηρύσσουν γενική απεργία ζητώντας από την κυβέρνηση να δώσει όπλα, δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσουν τους φασίστες όπλα. Η κυβέρνηση όμως του Αθάνια μάλλον φοβάται περισσότερο τον λαό παρά τον Φράνκο. Ο Αθάνια αντικαθιστά τον πρωθυπουργό Κιρίγκα με το δεξιότερο Μπάρριο και προσπαθεί να κάνει μια νέα κυβέρνηση. Η ανταρσία του Φράνκο είχε πάρει έκταση με κατάληψη της Σεβίλλης, της Ναβάρρα, της Γρανάδα και της Σαραγόσα. Στις 18 του Ιούλη οι ηγέτες των εργατικών συμμάχων της μπουρζουαζίας, οι Εθνικές Επιτροπές του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος βγάλανε κοινή διακήρυξη η οποία έλεγε: «Η στιγμή είναι δύσκολη, όχι όμως και απελπιστική. Η κυ-

βέρνηση είναι βέβαιη ότι διαθέτει επαρκή μέσα να συντρίψει την εγκληματική απόπειρα. Σε ενδεχόμενη περίπτωση που τα κυβερνητικά μέσα δε θα είναι επαρκή, η Δημοκρατία έχει την επίσημη υπόσχεση του Λαϊκού Μετώπου, που συγκεντρώνει κάτω από την πειθαρχία του ολάκερο το ισπανικό προλεταριάτο, ότι είναι αποφασισμένο με ψυχραιμία και χωρίς πάθος να επέμβει στον αγώνα μόλις η επέμβαση του αυτή ζητηθεί... Η κυβέρνηση διατάζει και το Λαϊκό Μέτωπο ακολουθεί». Ο Αθάνια δεν είχε κανένα λόγο στην πραγματικότητα να αντισταθεί στο πραξικόπημα του Φράνκο, αφού μόνο με ένα φασιστικό καθεστώς θα μπορούσε να επιβιώσει ο καπιταλισμός μετά από την κρίση της αστικής δημοκρατίας. Οι σταλινικοί όμως; Ποιο ήταν το συμφέρον τους;

Οι εργάτες ξεπέρασαν την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου του Αθάνια και του ΚΚΙ και στις 19 Ιούλη βγήκαν στους δρόμους. Στην Βαρκελώνη οι εργάτες του CNT και του ΠΟΥΜ συγκέντρωσαν ότι όπλα μπόρεσαν, κυνηγητικά, εκρηκτικά και κρυμμένα από το 34 και το μεσημέρι κατέλαβαν το στρατόπεδο και οπλίστηκαν. Μέχρι το βράδυ η Βαρκελώνη έχει καταληφθεί από τις εργατικές πολιτοφυλακές. Το ίδιο έγινε στη Λερίδα, την Τορίσα και την Ταργόνα. Τους εργάτες ακολουθούν οι αγρότες στην Καταλονία, οι οποίοι καταλαμβάνουν τα τσιφλίκια και δημιουργούν κολεκτίβες. Σε κάθε χωριό δημιουργείται επιτροπή χωρικών, που αντικαθιστά κάθε προηγούμενη αρχή. Μέχρι το τέλος του πολέμου οι αγρότες θα τροφοδοτούν τόσο το μέτωπο όσο και τις πόλεις.

Το παράδειγμα της Βαρκελώνης ακολουθούν την επόμενη μέρα οι σπουδαιότερες πόλεις της Ισπανίας. Στη Μαδρίτη η έφοδος στους στρατώνες γίνεται στις 20. Στη Βαλένθια το πιο μεγάλο μέρος της φρουράς πέρασε με τους εργάτες αφού σκότωσε τους αξιωματικούς. Στη Μαλάγα, το σημαντικότερο λιμάνι απέναντι από το Μαρόκο, οι εργάτες πολιορκούσαν το στρατόπεδο δύο μέρες με μολότοφ ώσπου και το κατέλαβαν. Στις Αστουρίας ξεκαθάρισαν την περιοχή από τους φασίστες και στέλνουν στην πρωτεύουσα 5.000 οπλισμένους εργάτες με δυναμίτη από τα ορυχεία. Όταν βέβαια έφτασαν στην Μαδρίτη, ήταν ήδη στα χέρια των εργατών. Το ναυτικό σχεδόν όλο περνάει στην εξέγερση. Σκοτώνουν τους στασιαστές αξιωματικούς, εκλέγουν επιτροπή σε κάθε καράβι θέτοντας υπό τον έλεγχο τους το στόλο και ενώνονται με τους εργάτες.

Το προλετάριο αγνοώντας την κυβέρνηση, είχε αρχίσει τον ηρωικό του αγώνα απέναντι στους φασίστες. Με πολύ καλύτερο οπλισμό από αυτόν του στρατού κατάφερε να θέσει υπό τον έλεγχο του τις σημαντικότερες πόλεις τις Ισπανίας.

Διαδική Εξουσία

Η κυβέρνηση του Αθάνια δεν μπορεί να ελέγξει τίποτα. Η Ισπανία είναι χω-

ριομένη στα δύο. Στις περιοχές που ελέγχουν οι φασίστες, έχει κηρυχθεί στρατιωτικός νόμος και στις περιοχές που ελέγχουν οι οπλισμένοι εργάτες ένα δίκτυο από εργατικές περιοχές απλώνεται παντού. Μεταξύ τους συντονίζονται σε επίπεδο πόλης. Η Λαϊκή Εκτελεστική Επιτροπή (Βαλένθια), η Πολεμική Επιτροπή (Χιχόν), το Συμβούλιο Άμυνας (Αραγονία). Στη Βαρκελώνη, η οργάνωση των εργατών έφτασε στο απόγειο της. Η Κεντρική Επιτροπή Αντιφασιστικών Πολιτοφυλακών της Καταλονίας, η οποία οργανώθηκε στις 21 Ιούλη και κυριαρχούσαν οι αναρχικοί, ουσιαστικά ασκούσε χρέη κυβέρνησης όλης της Καταλονίας, παραμερίζοντας την εκλεγμένη. Ο Κόμπανους πειθαχούσε στις απαιτήσεις και τις οικονομικές εντολές της. Οργάνωσε τμήμα εργατικής αστυνομίας και τμήμα επιμελητείας για τα εργοστάσια και τα λιμάνια.

Σιγά, σιγά οι εργάτες αναγκάζονται και αναλαμβάνουν όλο και περισσότερες ευθύνες καθώς νοιώθουν πως αυτοί οι ίδιοι μπορούν αν δώσουν λύση καταρχήν στα άμεσα προβλήματα. Οργανώνουν την περιφρούρηση των πόλεων: Περιπολίες των πολιτοφυλακών συλλαμβάνουν τους φασίστες. Στήνονται λαϊκά δικαστήρια για να τους δικάσουν. Οργανώνουν τον επισιτισμό: Αγοράζουν από τους αγρότες τα τρόφιμα, στήνουν λαϊκά μαγειρεία και συσσίτια. Οργανώνουν την παραγωγή: Η βιομηχανία και οι μεταφορές διευθύνονται από επιτροπές της CNT και της UGT. Ξαναβάζουν μπρος της μηχανές και επιταχύνουν την παραγωγή για τις ανάγκες του πολέμου. Ο σιδηρόδρομος και τα πλοία κάτω από τη διοίκηση κοινής επιτροπής της CNT και της UGT μπαίνει και αυτός στις ανάγκες του μετώπου.

Οργανώνουν τον πόλεμο με τους φασίστες. Γυμνάζουν τον λαό στα όπλα, συγκερατούν τα πρώτα σώματα στρατού και τα στέλνουν στο μέτωπο. Τις πρώτες αυτές ημέρες επιχειρούν εκστρατεία στην Αραγονία, την μοναδική μεγάλη κλίμακας επιθετική επιχείρηση κατά του Φράνκο. Πέντε μόνο μέρες μετά την κατάληψη της από τους φασίστες ελευθερώνεται η πρωτεύουσα της, η Σαραγόσα. Τα πολιτικά όπλα στο εμφύλιο πόλεμο αποδεικνύονται ανώτερα από τον καλύτερο οπλισμό των φασιστών. Ο απελευθερωτικός στρατός σε κάθε χωριό που περνούσε έκαιγε τα χρεόγραφα και τους τίτλους ιδιοκτησίας και προέτρεπε τους αγρότες να οργανωθούν σε κολεκτίβες. Μέχρι το τέλος του πολέμου, κάθε ένα από αυτά τα χωριά ήταν και ένα φρούριο της επανάστασης. Σε όλη αυτή την κατάσταση οι σταλινικοί εξαπολύσανε μια πολύ κακόβουλη προπαγάνδα για τη δήθεν αδυναμία των αναρχικών στη στρατιωτική δράση.

Πλάι στις επίσημες κυβερνήσεις του Αθάνια και του Κομπανους σε Μαδρίτη και Καταλονία, είχαν δημιουργηθεί και όργανα ελέγχου κυρίως από τους εργάτες μέσω των οποίων ο λαός οργάνωσε την πάλη ενάντια στον φασισμό. Ο στρατιωτικός, οικονομικός και πολιτικός αγώνας προχωρούσε ανεξάρτητα

από την κυβέρνηση και στην πραγματικότητα χωρίς τη θέλησή της. Η επανάσταση του Ιουλίου εγκαθίδρυσε ένα καθεστώς δυαδικής εξουσίας. Η κεντρική κυβέρνηση των φιλελεύθερων αυτών χωρίς στρατό και αστυνομία δεν μπορεί να επιβάλλει τη θέληση της. Σχοινοβατεί σε μια εύθραυστη ισορροπία ανάμεσα στον Φράνκο που ζητά την ανατροπή της και τους εργάτες που είναι αποφασισμένοι να τσακίσουν τους φασίστες. Προσπαθώντας να σώσει τα απομεινάρια της εκδίδει διατάγματα. «Διατάξεις» αυτά που οι εργάτες έχουν επιβάλλει την προηγούμενη ημέρα.

Στις εργατικές επιτροπές μετά τον πρώτο ενθουσιασμό φάνηκαν και τα πρώτα προβλήματα. Οι επιτροπές αυτές δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν το επίπεδο πόλης και να οργανωθούν σε ένα πανεθνικό σώμα, το οποίο να σταθεί αντιμέτωπο με την αστική κυβέρνηση ώστε να την αντικαταστήσει. Να αναλάβει κεντρικά τον πόλεμο με τους φασίστες και την προώθηση της επανάστασης. Αλλά και σε επίπεδο πόλης, οι εργατικές επιτροπές προσπαθούν περισσότερο να δράσουν από κοινού με τα υπολείμματα των κυβερνητικών οργάνων παρά να τα αντικαταστήσουν. Για τους επόμενους μήνες ισχύει το εξής παράδοξο: Τοπικά κυβερνούν οι εργατικές επιτροπές, η κεντρική όμως εξουσία ανήκει στην κυβέρνηση. Η εργατική εξουσία ποτέ δεν οργανώθηκε σε Συμβούλια Στρατιωτών και Εργατών σε εθνική κλίμακα. Έλειπε το επαναστατικό κόμμα που θα αγωνιζόταν για αυτό τον σκοπό. Το προλεταριάτο της Ισπανίας δεν έφτασε ακόμη στο επίπεδο να συνειδητοποιήσει την ανάγκη να απαλλαγεί από την κυβέρνηση των φιλελεύθερων αυτών. Η Ισπανική Επανάσταση ποτέ δεν υψώθηκε σε αυτό το σημείο, παρόλο που η πραγματική δύναμη του προλεταριάτου, ήταν πολύ μεγαλύτερη από αυτήν των Ρώσων πριν την Οκτωβριανή Επανάσταση. Τόσο οι αναρχικοί της CNT, FAI όσο και το ΠΟΥΜ στάθηκαν ανίκανοι να προχωρήσουν πέρα από το στάδιο της τοπικής οργάνωσης επιτροπών.

Ο Δρόμος για την συνεργασία

Η απόσταση ανάμεσα στην αποτυχία να δημιουργηθούν όργανα για την ανατροπή της κυβέρνησης και στην ταξική συνεργασία με την αστική τάξη είναι πολύ μικρή. Σε αυτό το σημείο η φιλελεύθερη αστική τάξη προτείνει συνεργασία για να καταπολεμηθούν οι φασίστες. Τα όρια αυτής της συνεργασίας θα έπρεπε να είναι ξεκάθαρα, όμως στην Ισπανία χωρίς την ύπαρξη εργατικών συμβουλίων σε πανεθνικό επίπεδο, ήταν αναπόφευκτο να παρασυρθούν σε κυβερνητική συνεργασία ακόμη και οι αναρχικοί και το ΠΟΥΜ. Όλες οι εργατικές οργανώσεις, χωρίς εξαίρεση, παρασυρόντουσαν ολόένα και περισσότερο προς τη πλευρά της φιλελεύθε-

ρης μπουρζουαζίας. Αναπτερώθηκε το ηθικό του Αθάνια και του Κόμπανους, βλέποντας την ατομία των ηγεσιών του προλεταριάτου και την αδυναμία τους να οργανωθούν σε πανεθνικό επίπεδο.

Έτσι οι σταλινικοί και οι σοσιαλιστές πείθουν τους εργάτες να επιστρέψουν την εξουσία, που σχεδόν κρατούσαν, στον Αθάνια. Την ευθύνη για αυτή την προδοσία μοιράζονται αναρχικοί και ΠΟΥΜ. Σχηματίζεται κυβέρνηση στις 4 του Σεπτεμβρίου, αυτή τη φορά με πρωθυπουργό τον «αριστερό» σοσιαλδημοκράτη Καμπαλιέρο, στην οποία παίρνουν υπουργεία τα αστικά κόμματα το ΚΚΙ, αλλά και η CNT. Το ΠΟΥΜ, αν και δεν μετέχει στην κυβέρνηση, δεν ασκεί την παραμικρή κριτική για την ταξική συνεργασία. Ο Καμπαλιέρο ήταν πρώην επικεφαλής της Γενικής Ένωσης Εργατών και πρώην υπουργός εργασίας το 1931. Ως υπουργός μάλιστα, θεωρούσε παράνομη κάθε απεργία. Η «προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση» που σχηματίστηκε ήταν φυσικά αστική και σκοπός της ήταν να απο-

κός επιτροπές που δημιουργήθηκαν από τις 19 Ιούλη ώστε να εξαλειφθεί κάθε κίνδυνος δημιουργίας Σοβιέτ. Στις 27 Οκτώβρη εκδόθηκε ένα διάταγμα που ανάγκασε τους εργάτες να παραδώσουν τα όπλα και όσους βρεθούν να έχουν στην κατοχή τους, θα δικάζονταν με αυστηρότητα.

Μέσα λοιπόν σε 8 μήνες, από το Σεπτέμβριο στον Απρίλη, αναβίωσε το αστικό κράτος, οι προλεταριακές κατακτήσεις στο οικονομικό επίπεδο, περιορίστηκαν, διαλύθηκαν οι πολιτοφυλακές και υπήρχε τρομερή λογοκρισία.

Μάης του 1937

Η τελευταία ευκαιρία της ισπανικής επανάστασης

Στις 17 του Απριλή έφτασε στην Πιγέρντα της Καταλονίας μια δύναμη από Καραμπινιέρους της κυβέρνησης και ζήτησε να υποταχτούν στον έλεγχο τους οι εργατικές περιπόλοι της CNT. Ενώ τα μέλη της αφοπλίζονταν, η ηγε-

κλήσει την εύνοια του άγγλο-γαλλικού ιμπεριαλισμού ούτως ώστε να πνίξει την επανάσταση. Ούτε λόγος για μοίρασμα γης στους αγρότες οι οποίοι κυριλεκτικά λιμοκτονούσαν, ούτε λόγος για εργοστασιακές επιτροπές, και επιτροπές στρατιωτών. Ο αστικός στρατός ξαναζωντάνεψε. Η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου σαμποτάρε μια εξέγερση των αράβων εθνικιστών στο Μαρόκο, που θα στρεφόταν ενάντια στον Φράνκο που είχε εκεί τη βάση του, αλλά θα αποσπούσε το Μαρόκο από την ισπανική κυριαρχία. Το κερασάκι στην τούρτα ήταν όταν το Συμβούλιο Άμυνας της Αραγονίας (το οποίο ελεγχόταν από αναρχικούς και ήταν από τα πιο επαναστατικά). Αν και αρχικά ήταν η μόνη τοπική επιτροπή που αρνούταν να δεχτεί την κεντρική αστική κυβέρνηση, στις 31 Οκτωβρίου συναντήθηκε με τον Καμπαλιέρο και εκξέφρασε την συμπαράσταση στην κυβέρνηση του, περνούοντας 4 έδρες στην κυβέρνηση ως αντάλλαγμα.

Αντίστοιχο ήταν και το πρόγραμμα της καταλανικής κυβέρνησης συνασπισμού με συμμετοχή των Εσκέρρα, CNT, Αγροτική Ένωση, ΕΣΚΚ (το τοπικό παράρτημα του ΚΚΙ) και ΠΟΥΜ. Το πρώτο μέτρο που πήρε η κυβέρνηση ήταν να διαλύσει όλες τις επαναστατι-

σίου της CNT είχε επιστρέψει στον κυβερνητικό συνασπισμό μετά από μια σύντομη αποχώρηση. Στις 25 Απριλή βρέθηκε νεκρός ο συνδικαλιστής και ηγέτης του ΕΣΚΚ. Και ενώ CNT και ΠΟΥΜ συμμετείχαν στην κηδεία, αστυνομικοί, στρατιώτες της κυβέρνησης και του ΕΣΚΚ παρέλασαν προκλητικά στις εργατικές συνοικίες. Την νύχτα εκείνη και την επόμενη στήθηκαν οδοφράγματα. Από τη μία οι εργατικές περιπόλοι και από την άλλη οι Καραμπινιέροι και δυνάμεις του ΕΣΚΚ. Στη μάχη σκοτώνεται ο ηγέτης της CNT Αντόνιο Μάρτιν. Την πρωτομαγιά η κυβέρνηση των ασπισταλινικών απαγόρευσε στις συγκεντρώσεις και τις διαδηλώσεις σε ολόκληρη την Ισπανία.

Στις 3 του Μάη φτάνουν οι φρουρές εφόδου, υπό τις διαταγές του σταλινικού επιτρόπου Δημόσιος Τάξης, στην εταιρεία τηλεπικοινωνιών - Τελεφόνικα με σκοπό να την αποσπάσουν από την CNT. Οι εργάτες σε αυτή τη πρόκληση βγήκαν στους δρόμους αγνοώντας τους συγχυμένους ηγέτες της CNT, ΠΟΥΜ. Την επόμενη μέρα οι οπλισμένοι εργάτες είχαν καταλάβει το μεγαλύτερο μέρος της Βαρκελώνης. Η αυθόρμητη όμως εξέγερση είχε τα όρια της. Οι εργάτες ήταν σε θέση, όπως και έγινε να καταλάβουν την πόλη, όμως δεν

ήταν σε θέση να συγκροτήσουν επαναστατική κυβέρνηση. Σε όλη αυτή την κατάσταση CNT και ΠΟΥΜ αδυνατούν να πάρουν τη κατάσταση στα χέρια τους.

Και ενώ οι εργάτες έλεγχαν την πόλη, η CNT συνέχιζε τις διαπραγματεύσεις με την ανύπαρκτη κυβέρνηση και έκανε εκκλήσεις στον λαό να αφήσει τα όπλα! Το ΠΟΥΜ ακολούθησε παροτρύνοντας τους εργάτες να γυρίσουν στις δουλειές τους. Μπροστά σε αυτή την ανικανότητα, η CNT και το ΠΟΥΜ διασπώνται πάνω στα οδοφράγματα. Η αριστερή πτέρυγα της CNT (που ιδρύουν την οργάνωση «Φίλοι του Ντουρούτι») και οι τεταρτοδιεθμιστές του ΠΟΥΜ συναντιούνται και δημοσιεύουν κοινή προκήρυξη στην οποία καλέσανε τους εργάτες να πάρουν την εξουσία, αναπτύσσοντας τα δημοκρατικά όργανα άμυνας σε Σοβιέτ.

Οι σταλινικοί βλέποντας την ανικανότητα των CNT και ΠΟΥΜ έκαναν ότι μπορούσαν για να σταματήσει η εξέγερση στη Βαρκελώνη. Δολοφονούν μάλιστα τον αναρχικό ιταλό Καμίγιο Μπερνέρι που είχε γλιτώσει από τον Μουσολίνι, γλίτωσε από τους φασίστες αλλά σκοτώθηκε από τους σταλινικούς. Στις επόμενες μέρες παραδίδονται στην αστυνομία η Τελεφόνικα και ο κύριος σιδηροδρομικός σταθμός. Οι φρουρές εφόδου σκοτώνουν στα γραφεία της CNT 20 αναρχικούς. Οι αναρχικοί τελικά υποχωρούν και οι υπουργοί της CNT από την Μαδρίτη με ανακοίνωση τους χαριετίζουν την κυβέρνηση που έπνιξε στο αίμα την εξέγερση και επιβεβαιώνουν την συμμετοχή τους σε αυτή! Μετά την υποχώρηση η αριστερή πτέρυγα της CNT και οι τεταρτοδιεθμιστές του ΠΟΥΜ κατόρθωσαν να ξαναφέρουν τους εργάτες στα οδοφράγματα αλλά δεν ήταν πια αρκετά ισχυροί ώστε να οργανώσουν τον αγώνα. Η κυβέρνηση αποκτούσε το πάνω χέρι. Οι φρουρές εφόδου και οι σταλινικοί ήταν βαριά οπλισμένοι σε αντίθεση με ΠΟΥΜ και CNT που αφοπλίστηκαν μαζικά.

Οι μέρες του Μάη του 37 και τα γεγονότα στη Βαρκελώνη, ήταν η τελευταία μεγάλη ευκαιρία για το καταλανικό και το ισπανικό προλεταριάτο. Η Καταλονία έδωσε τις πιο ηρωικές μάχες. Το καταλανικό προλεταριάτο αποτελούσε τη ραχοκοκαλιά των αντιφασιστικών δυνάμεων. Η επαναστατική παράδοση, η CNT και το ΠΟΥΜ, η απουσία ισχυρού σταλινικού κόμματος και κυρίως το βιομηχανικό προλεταριάτο και η απουσία μεγάλου ποσοστού αγροτικού πληθυσμού εξηγούν γιατί στην Καταλονία η παλινόρθωση όλων των δομών του αστικού κράτους, που προωθούσε το αστικοσταλινικό μπλοκ, πέρασε δύσκολες στιγμές.

Ο απολογισμός του Μάη ήταν θλιβερός, 500 νεκροί, 1500 τραυματίες και χιλιάδες φυλακισμένοι.

Η προδοσία του σταλινισμού

Το ΚΚ Ισπανίας και το ΕΣΚΚ της Καταλονίας, έδειξαν σε όλη τη διάρκεια της ισπανικής επανάστασης το ρό-

λο του σταλινισμού. Η θεωρία των σταδίων σε αντιδιαστολή με την διαρκή επανάσταση των τεταρτοδιεθμιστών, όπως επίσης και ο σοσιαλισμός σε μία μόνο χώρα (δηλαδή την ΕΣΣΔ) εφαρμόζεται στην Ισπανία. Η προδοσία των σταλινικών είχε θεωρητική βάση. Οι σταλινικοί δεν ήθελαν σοσιαλισμό αλλά ένα δημοκρατικό αστικό κράτος, κάτι που φαίνεται σε όλες τις ενέργειες τους στην πράξη. Η κεντρική επιτροπή του ΚΚΙ εξάλλου είχε δηλώσει ότι ο ισπανικός λαός δεν αγωνίζεται για να εγκαθιδρύσει την δικτατορία του προλεταριάτου. Η Σοβιετική Ένωση ήθελε να διατηρηθεί η κατάσταση ως έχει σε όλη την Ευρώπη χωρίς καμία συνεργασία με τα υπόλοιπα προλεταριακά κόμματα. Στο 7ο συνέδριο διακηρύσσει το λαϊκό μέτωπο, δηλαδή την ταξική συνεργασία με τα κόμματα της αστικής τάξης. Πράγματι, από το 36 ως και το τέλος του πολέμου το ΚΚ συμμετείχε σε όλους τους κυβερνητικούς συνασπισμούς σε Μαδρίτη και Βαρκελώνη. Ο φόβος μιας νίκης της ισπανικής επανάστασης θα συνεπαγόταν με εξάπλωση της σε όλη την Ευρώπη κάτι το οποίο θα ταρακούνοσε τη γραφειοκρατία της ΕΣΣΔ. Οι σταλινικοί φοβόντουσαν πιο πολύ την επανάσταση από την επικράτηση του Φράνκο γιατί πολύ απλά ένα φασιστικό καθεστώς στην Ισπανία, σε πρώτη φάση δεν θα ενοχλούσε την Σοβιετική Ένωση όσο μια προλεταριακή νίκη.

Οι πράξεις τους το αποδεικνύουν και ειδικά τον Μάη του 37 όπου έκαναν τα πάντα για να πνίξουν την καταλανική εξέγερση. Ήταν τόσο ακραίοι που σε μια συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ ο Καμίγιο υποστήριξε την στρατολόγηση «συμπαθούντων φασιστών» μέσα στη νεολαία.

Ο ρόλος της CNT και του ΠΟΥΜ

Οι αναρχικοί παρότι είχαν στις γραμμές τους το 1/3 του προλεταρίου στην Καταλονία δεν κατάφεραν να τους οδηγήσουν στη νίκη της ισπανικής επανάστασης. Εξομοιώνοντας το εργατικό κράτος με το αστικό, θεωρούν και τα δύο εξίσου καταπιεστικά. Η άρνησή τους να παλέψουν για την εγκαθίδρυση ενός εργατικού κράτους -τη δικτατορία του προλεταριάτου- μοιραία τους οδήγησε στην αγκαλιά του αστικού κράτους. Η ηγεσία της CNT συμμετείχε στην κυβέρνηση τον Αύγουστο του 36, κερδίζοντας μάλιστα και υπουργεία. Μπορεί να κατηγορούσαν τον Λένιν και τον Τρότσκι για χειραγωγούς της εργατικής τάξης, όμως συμμετείχαν ενεργά σε μια κυβέρνηση που διέλυσε τις εργατικές πολιτοφυλακές και αφόπλισε τους εργάτες. Οι προδοσίες της ηγεσίας της CNT ξεπέρασαν κάθε όριο το 37 με την καταλανική εξέγερση, όπου έκανε έκκληση στους εξεγεγερμένους για ενότητα με την κυβέρνηση, περιμένοντας να νικηθεί πρώτα ο Φράνκο και μετά να γίνει η επανάσταση. Μόνο η ομάδα «οι φίλοι του Ντουρούτι» διακήρυξαν την ανάγκη δημιουργίας εργατι-

κών συμβουλίων, αρνούμενοι κάθε συνεργασία με την κυβέρνηση. Η ηγεσία όμως της CNT έσπευσε να ανακοινώσει στον τύπο ότι οι «φίλοι του Ντουρούτι» είναι προβοκάτορες και πράκτορες.

Οι αναρχικοί μπορεί να μην πρόδωσαν αναρχικά -όπως έκαναν οι σταλινικοί- την ισπανική επανάσταση, αλλά απέδειξαν την ανικανότητα τους μέσα από την ιδεολογική τους σύγχυση να οδηγήσουν το προλεταριο σε νίκη.

Το ΠΟΥΜ από την άλλη πλευρά, με πολύ μικρότερες δυνάμεις δεν κατάφερε να δημιουργήσει ένα μεγάλο επαναστατικό κόμμα για να οδηγήσει το προλεταριο στην εργατική εξουσία. Ενώ έκανε κριτική σε όλα τα υπόλοιπα κόμματα δεν κατάφερε να ξεσκεπάσει τον αστικό τους χαρακτήρα γιατί συμμετείχε και αυτό στο Λαϊκό Μέτωπο. Και ο ρόλος του ήταν παρόμοιος με αυτόν της ηγεσίας της CNT. Οι μόνοι που κράτησαν ψηλά τη σημαία του επαναστατικού μαρξισμού ήταν η αριστερή πτέρυγα του ΠΟΥΜ, οι μπολσεβίκοι - λενιστές, η οποίοι όμως διαγράφηκαν από την ηγεσία του ως «τροτσκιστές».

Η αντίστροφη μέτρηση

Η ήττα του καταλανικού προλεταριάτου άνοιξε πλέον τον δρόμο της αντεπανάστασης. Ήταν πια η ώρα του αστικοσταλινικού μπλοκ να ξεφορτωθεί CNT και ΠΟΥΜ, αφού τα πλήγματα της αριστεράς έχουν πια ενισχύσει τη δεξιά. Το αποτέλεσμα από την καταστολή των επαναστατών εργατών είναι μια κυβέρνηση πολύ δεξιότερη από το καθεστώς που τους τσάκισε. Ήρθε η ώρα των ισπανών κεντρικών των πληρώσεων του τίμημα για τη συμμετοχή τους στα Λαϊκά Μέτωπα. Στις 15 Μάη οι σταλινικοί ζητούν στο υπουργικό συμβούλιο από τον Καμπαλιέρο να τεθεί το ΠΟΥΜ εκτός νόμου, όπως και τη φυλάκιση όλης της κεντρικής του επιτροπής και τη δήμευση όλων των περιουσιακών της στοιχείων. Ο Καμπαλιέρο μη μπορώντας να πάρει την ευθύνη για μια τέτοια ενέργεια παραιτείται. Ο Νεγκρίν τον αντικαθιστά στην πρωθυπουργία. Το Ιούλιο το ΠΟΥΜ τελικά τίθεται εκτός νό-

μου και εκτελείται όλη η Κεντρική του Επιτροπή με την κατηγορία ότι είναι τροτσκιστοφασιστές. Η CNT, που ανέχτηκε χωρίς καμία διαμαρτυρία τον διωγμό του ΠΟΥΜ, θα έχει την ίδια τύχη ένα χρόνο αργότερα, αφού ακόμη είχε πολύ μεγάλη δύναμη και επιρροή.

Και ενώ το αστικοσταλινικό μπλοκ τσάκιζε την επανάσταση στο εσωτερικό, οι φασίστες κέρδιζαν όλο και πιο πολλές μάχες. Όταν οι εθνικιστές άραβες ηγέτες ζήτησαν από την κυβέρνηση να κηρύξει την ανεξαρτησία του Μαρόκου και να τους στείλουν πίσω για να ξεγεύουν τις αραβικές μάζες στα μετόπισθεν του Φράνκο η κυβέρνηση αρνήθηκε. Μια αραβική εξέγερση θα αποσταθεροποιούσε τις γαλλικές κτήσεις στη Βόρεια Αφρική. Αφηναν συστηματικά το μέτωπο της Αραγονίας χωρίς όπλα. Ο στρατός εκεί ήταν κάτω από τις διαταγές του ΠΟΥΜ και της CNT. Η Μάλαγα, η Χιχόν και το Μπιλμπάο πέφτουν. Μόνο το ταξικό μίσος, το πείσμα και ο ηρωισμός των εργατών κρατάνε τον πόλεμο 2 χρόνια ακόμα. Το Φλεβάρη του 39 πέφτει η Βαρκελώνη. Τον ίδιο μήνα Γαλλία και Αγγλία σπεύδουν να αναγνωρίσουν τον Φράνκο, ο οποίος δεν είχε ακόμη καταλάβει ακόμη όλη την Ισπανία. Δύο μήνες αργότερα αναγνωρίζεται και από τις ΗΠΑ. Στις 28 Μάρτη οι φασίστες μπαίνουν στη Μαδρίτη. Τρεις μέρες αργότερα πέφτουν και τελευταίες πόλεις Αλικάντε, Καρθαγένη και Βαλένθια.

Το Φλεβάρη του 39 μετά την πτώση της Βαρκελώνης ο Τρότσκι γράφει: «Το ισπανικό προλεταριάτο παρουσίασε παταγώδεις αποδείξεις μιας εξαιρετικής ικανότητας πρωτοβουλίας και επαναστατικού ηρωισμού. Η επανάσταση οδηγήθηκε στην καταστροφή από τους «αρχηγούς» της αξιοπεριφρόνητους και ολότελα διεφθαρμένους. Η πτώση της Βαρκελώνης φωτίζει πρώτα από όλα της πτώση της 2ης και της 3ης διεθνούς, καθώς και των αναρχικών που είναι και οι πρώτοι και οι τελευταίοι σαπισμένοι ως το κόκαλο. Εργαζόμενοι, εμπρός σε ένα καινούργιο δρόμο. Το δρόμο της διεθνούς σοσιαλιστικής επανάστασης».